

סוף דברי הא"י / כ"ט / מ"א א"א ז"ל

הלכות שבת סימן שי

224

בשבת מתיר להטות ולנער בשבת, ולא אסרו אלא במניחים על דעת שישארו שם (ו) כל השבת. הגה (כג) ואי
(ז) אפילו נטל האסור משם אסור לטלטל הכלי, דמאתר שנעשה בסיס לדבר האסור למקצת השבת, (ח) אסור כל השבת כלה,
(כד) וכן בכל מקצה, וכן איתא לקמן סימן ש"ו. אם אדם הניח וכהו דבר מקצה על של חברו (כו) לא אכריתן דנעשה בסיס
לדבר האסור, דאינן אסור של (כז) חברו (כח) שלא מדעתו ואי רועו. ה (כח) הא דלא שרי אלא להטות ולנער, דוקא
בצריך לגוף החבית והכר, אבל אם צריך למקום החבית והכר (כט) ולא הספיק לו החטיה והנעור, (ל) יכול לטלטלם
עם האבן ועם המעות שעליהם לפנות מקומם. (וכן הוא לקמן סימן ש"ו):

באר הגולה
שם בגריד ר"ב

שי דיני מקצה בשבת. ובו ט' סעיפים:

א (א) עץ שתולין בו דגים, * אף על פי שהוא מאוס מתיר לטלטלו, דקיימא לן במקצה מחמת
מאוס כרבי שמעון דשרי: **ב** (ב) אין שום אכל (ג) תלוש הראוי לאכילה מקצה לשבת, דתמרים
ושקדים ושאר פרות העומדים (ד) לסיחוריה מתיר לאכל מהם בשבת, (ה) ואפילו חטים שזרעם (ו) בקרקע
ועדין (ז) לא השרישו, (ח) וביצים שתחת התרנגלות, מתיר לטלטלן, (י) וכן תמרים הלקוטים
(יט) קדם בשולן וכוונסין אותם בסלים והם מתבשלים מאליהן מתיר לאכל מהם קדם בשולן. אבל
גרוגרות וצמוקים שמניחים אותם (י) במקצה ליבשן אסורין בשבת משום מקצה, שהן מסריחות קדם
שיתבשו, דכיון שיודע שיסריחו הסיח דעתו מהם, (יב) וכיון דאיכא תרמי, דחגיגו בידים ולא חזו,

ה שבת ק"י. שם ב'
שם בע"א ונפשה
שם בע"א ונפשה
בפירוש רש"י שם וכן
כתבו הר"ן וה"א"ש
והט"ס בר"מ כ"ו

כאר היטב

בשבת ואחר כך שכתם מקרי שוכת, מהר"א סימן קצ"ג: (י) כל השבת. ובמקום פסידא יש לסמך על זה, ב"ח: (י) אפילו זה קאי גם אדעה ראשונה
דאפילו לא הניחו אלא לכניסת שבת ונטלו אחר כך אסור כל השבת, ט"ו:
(ט) אסור. לפי זה כשמעמידין המנוחה עם הנרות על המפה שעל השולן יש
לאסור לטלטל המפה ההיא בכל השבת, ולא שמענו ולא ראינו שום אדם
גזר בזה, וצריך עיון, ט"ו. עין שם: (ט) חברו. ואם עושה לטובת חברו
יש להסתפק, דמסתמא ניהא ליה עין מגן אבריהם: (י) יכול. הנינו בשוכת:
(א) עץ. עין סימן ש"ח סעיף ט"ו:

בארור הלכה

* אף על פי שהוא מאוס מתיר לטלטלו. עין בפרי מגדים שמסתפק אם דוקא
לצורך גופו או מקומו או אפילו מחמת לצל, ועין מה שכתבנו לעיל בסימן
סלק בין השמשות הוי כנוי שחשיב על כל היום, דבין השמשות ספק לילה [פרי מגדים]: (כג) ווא אפילו נטל וכו'. זה קאי גם אדעה ראשונה, דאפילו לא
הניחו אלא לכניסת שבת ונטל אחר כך, מכל מקום אסור הכלי כל השבת: (כד) וכן בכל מקצה. כגון גרוגרות וצמוקים שנתקשו בשבת ונעשו ראוים
לאכילה, אפילו הכי הוה מקצה לכל השבת, כיון דאתקצאי לבין השמשות: (כה) דבר מקצה וכו'. ואפילו כ"ט) אם הדבר מקצה הוא גם כן של חברו: (כו) לא
אכריתן וכו'. הנה, דמתיר לטלטל הכלי (ל) כשצריך לה אחר שינער המקצה ממנה: (כז) שלא מדעתו. אך אם עשה פן ילטובת חברו, וכן הסתם ניהא לה
בזה, כגון שנטל ראוין כלי והעמידו מבעוד יום תחת הגר בבית שמעון כדי שיפיל הגר לתוכו ולא תהיה דלקה, ונפל הגר לתוכו (לא) קדם בין השמשות
והיה בתוכו עד אחר בין השמשות, נעשית הכלי בסיס להגדר האסור לטלטלה כל השבת אף לאחר שנסתלק הגר, ולכן כן כתבו הרב"ה אחרונים, ובדרך התיר
מצדו, דאם היה בדיעתו לסלק אחר כך המקצה בשבת נוכל לצרף בזה דעת חז"ל אוקרים הגיר דבזה לא מקרי פסיס פללי: ה (כח) הא דלא שרי וכו'.
אשוכח קאי, דבבבית, הרי החבית גופא נעשית בסיס ומקצה הוא: (כט) ולא הספיק לו וכו'. דצריך שיהיה לו אותו המקום פניו לגמרי:

א (א) עץ וכו'. עין זה (א) הוי כלי כיון שמתיר לתלות דגים, אלא משום דמאיס דריחו רע, הוי לר' יהודה מקצה מחמת מאוס, ואגן קוקא לן
כר' שמעון דשרי: **ב** (ב) אין שום אכל וכו'. דבדבר שאינו אכל, (ג) אף לר' שמעון יש מקצה לפעמים, כגון מקצה מחמת חסרון כוס, וכמו
שכתוב בסימן ש"ח סעיף א, (ג) וכן בדבר שאינו כלי, כגון מעות וצורות ואגנים וכיוצא בזה: (ג) תלוש. בדבר שיהיה מחבר מבעוד יום, גם כן
לכלי עלמא הוי מקצה, שאין דעתו עליו מאתמול. ועין בבית יוסף: (ד) לסיחוריה. דאף על גב דעומדים לסיחוריה, (ז) דעתו עליהם לאכל מהם פשוטא:
(ה) ואפילו חטים שזרעם וכו' וביצים וכו'. רוצה לומר, דאף על גב דהן דחגיגו בידים מלהשתמש בהן, מכל מקום כיון דחזו ללקטן ולאכל לא הוה מקצה,
דלכשיהוי מקצה בעינן שני פרטים, דחגיגו בידים ולא חזו, וכמו שקתב בסוף הסעיף: (ו) בקרקע. ועין במאירי שקתב, דדוקא כשלא הוי הורעים עדין
כוסין בעפר. ועין לקמן בסימן ש"א סעיף ה ובמשנה ברורה שם סעיף קטן כ"ז: (ז) לא השרישו. דאי השרישו (ח) היה חקב משום עוקר דבר מגדולו:
(ח) וביצים שתחת התרנגלות. רוצה לומר, שהחשיב התרנגלות על הביצים מבעוד יום (ח) כדי לגדל אפרוחים: (ט) קדם בשולן. דאפילו שהכניס בסלים, (י) עדין
איכא דאכיל ליה הכי, מה שאין כן בגרוגרות וצמוקין כשהניחן ליבשן ונשתרו מעט, שוב אינן ראוין לאכילה עד שיתבשו, ונדואי הסיח דעתו מהם.
איכא בגמרא, דדוקא גרוגרות וצמוקין, (ט) אבל שארי פרות שהעלה לגב ליבשן אין בהם משום מקצה, דהם חזו לאכילה אף קדם שיתבשו: (י) במקצה.
היכה שאחורי הבתים קרוי מקצה. ואפילו היה אוכל מן הענבים עד שחשכה והותיר והניחו במקצה, או העלו לגב ליבשן לעשות אותו
שער העיזין (כט) הג"ח ופשוטו: (ל) הא לא הכי אף הנער אסור, וכמו שכתיב למעלה לענין חביות (לא) הגר"ח. הא לא הכי לא נעשית בסיס לכל השבת כלי:
(לב) מנן אבריהם, העתיקוהו הוספית שבת הגר"ח והג"א אדם: (א) לבישי שדי ויאר אחרונים: (ב) בית יוסף הגר"א (ג) הגולה (ד) הוספית שבת ויאר אחרונים:
(ה) גמרא: (ו) הגר א ישראל פוסקים: (ז) מאמר מידכו ויאר אחרונים: (ח) הר"ח ביצת ח"י ע"ג: (ט) והובא זה בבית יוסף ויאר פוסקים:

1

קובץ

רמח

סימן ע"ו

הערות

האופנים האלו, לצמקום שהאדם הוא האוסר או הממיר, יש צידו להטיל תנאי, שמקדש או מגרש או מוכר על תנאי כך וכן, שאם יתקיים התנאי יחולו הקידושין והגירושין, ואם לאו לא יחולו, דחלות הדין נעשית ע"י רצונו, אבל השוחט בהמה, לא יוכל להטיל תנאי ולומר אם יתקיים התנאי תהא הבהמה ניתרת ואם לא יתקיים התנאי לא תהא ניתרת, דלאו צדידיה תליא מילתא, דהשחיטה בעצמה מתרת, ואין האדם המחיר. וכן נפק"מ אם יוכל לקבוע זמן, דצקדושין וגירושין אפשר לקבוע זמן, שיחולו לאחר ל' יום, ואילו בשחיטה, א"א לשוחט לומר שמהא הבהמה ניתרת לאחר ל' יום. וכן בקנינים, יכול לעשות שיער בקנינו, כמו במקדש חוץ מפלוני, אי לאו היקשא לגירושין דבעינן כריחות וגיטין פ"ב ע"ב, וצמקום שהמעשה בעצמה עושה את חלות הדין, לא שייך שיער כלל. וכן לענין חזרה לאחר המעשה, דככל הקנינים שייך חזרה, אי לאו טעמא דלא אחי דיבור ומצטל מעשה וקידושין נ"ט ע"א, אבל בשוחט בהמה, אפילו אי נימא אחי דיבור ומצטל מעשה, לא שייך לחזור משחיטתו:

(ג) **ובתוס' נזיר** (י"א ע"א וד"ה האין) כתבו, במקדש אשה חוץ משאר כסות ועונה, לא מהני שיעור, משום דאין קידושין לתנאין. וקשה, כיון דאין קידושין לתנאין, ימצטלו הקידושין, כמו במקדש חוץ מפלוני, דלא חמירין שיצטל השיעור והקידושין קיימין, אלא אדרבא הקידושין בטלין. וי"ל דהאיסור לכל העולם, נעשה ע"י המקדש, וא"א שתיאסר למי שלא אסרה המקדש, ומש"ה הקידושין בטלין, אבל שאר כסות ועונה, רחמנא רמי עליה, ואין צריך שהמקדש יחייב את עצמו בזה, וכיון דאין קידושין לתנאין, ממילא הוא מתחייב:

(ד) **עוד** יש נפק"מ הרבה מזה, כגון באי עבד לא מהני, לא שייך הך כללא אלא היכא שהדין נפעל ע"י כח האדם, כגון באונס שגירש, ומקדש חייבי לאוין, וטורס מן הרע על היפה, אבל בשחיטה, שההכשר נעשה מאליו, לא שייך כלל לומר אעל"מ, וע"כ לא קשה מהשוחט בשבת שחיטתו כשרה, דכיון שהשחיטה נעשית כהלכתה, ע"כ הבהמה ניתרת ממילא. וכן צהא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, לא שייך לומר כן אלא היכא שהאדם הוא האוסר, אבל היכא שהאיסור הוא ממילא, ע"י המעשה, אין נפק"מ אם אינו שלו. והא דהמשתחויה לבהמת חבירו לא נאסרה וע"ז נ"ד ע"א, אף דאיסור ע"ז חל בעל כרחו של העובד, אבל היחוד שהבהמה מתיחדת לע"ז הוא ע"י רצון האדם, ולא כל כמיניה לית דבר שאינו שלו. וכן במכריכי המת וסנהדרין מ"ז ע"ב, האיסור חל מאליו, אלא דאין יכול לית דבר שחינו שלו שיהיה מיוחד למת, והאיסור חלו במה שהנגד מיוחד להמת. וכן נפק"מ צהא דאין דשכ"ע

מדרבנן, וא"א להפריש מטבל גמור עליו, דהוי מן החיוב על הפסול, ובלוקח מן השוק הוי מדרבנן אדרבנן. ולפירוש הראשון איך יתוקן הדמאי, דהא אם הוא מהמיעוט שהוא טבל מדאורייתא, אין הפרשתו כלום, דהמעורב אינו אלא מדרבנן, וכיון שצריכין לחוש שמא הוא מהמיעוט, אי"כ לאחר הפרשה הוא כקודם הפרשה. ולפירוש השני ניחא, דתרווייהו טבל דרבנן הן, וא"כ לחוש להמיעוט כלל אפילו מדרבנן, והא דמיעוט אין מעשרין, הוא טעם למה גזרו חכמים על דמאי, אבל גזירתם לא היתה שנחוש להמיעוט, אלא שיהא טבל דרבנן.

אבל קשה מפרק ה' דמאי [ח"א], דאין תורמין מדמאי על דמאי, שמא זה מעושר חיה אינו מעושר, ומוכח להדיא דצריך לחוש להמיעוט, וא"ע וואולי יש לחלק ולומר, דלעולם החיוב הוא משום דצריך לחוש להמיעוט, אבל סוכ"ס אינו אלא מדרבנן, ועל כן לגבי שאר חיובים דרבנן, אין זה אלא דרבנן אדרבנן, אבל מדמאי על דמאי גופא, שפיר יש לחוש שמא זה מעושר חיה אינו מעושר, ועדיין נ"ע. ג. ועיין בחולין (דף ו' ע"א) היכי מתרמיא דרב אפי אכיל דמאי עי"ש, ומאי קושיא, דלמא באתת היה מעושר, וע"כ דהוא ודאי חיוב. ועיין בר"ן פרק במה מדליקין [שבת י' ע"א מדפי הר"ף ד"ה ומכאן] מה שהביא לשון הרמב"ן לענין ספק ברכה דבריהם לענין דמאי:

סימן ע"ו

(א) **פרק מצות חליצה** וק"ד ע"ב. במ"ש חוס' [ד"ה והא] להכי מהני חליצה קטן, אי לאו קרא דאיש, אף דחליצה צעי כונה וקטן לאו בר כונה הוא, משום דאירי בגדול עומד ע"ג ומלמדו, צריך להבין, מאי שנא מצטל דוכתי, דאין מעשה קטן כלום, ולא מהני גדול עומד ע"ג, כמו בכל הקנינים וצקדושין. וי"ל לפי המבואר למעלה דהתם כתיב איש, והכא הא אירינן אי לא כתיב איש. וכן לענין כתיבת גט, דמהני גדול עומד ע"ג [גיטין ב"ג ע"א], משום דהתם לא כתיב איש. אלא דאכתי אינו מבואר כל הצורך, דאי נימא דבגדול עומד ע"ג יש לקטן דעת שלימה, אלא דגוה"כ דאין מעשה קטן כלום אף דאין כאן חסרון דעת, ובכל דוכתי אמרינן הטעם דחש"ו לאו בני דעה נינהו:

(ב) **והנה** בכל הדברים הנעשים ע"י האדם ישנם שני אופנים: (א) היכא דחלות הדין נעשה מכח האדם, כמו בכל הקנינים וצקדושין וגירושין, שהאדם הוא הפועל את חלות הדין. (ב) היכא שהמעשה בעצמה, בלא כח האדם, פועלת את חלות הדין, כמו בשחיטה דמתרת, אף דבעינן כח גברא, מ"מ האדם אינו הממיר, אלא השחיטה עצמה מתרת, אם נעשית כהלכתה. ונפק"מ טובא משני

א עיין עוד קובץ ח"ב קנפסרס דברי סופרים סי' א' אות כ"ו. ב סי' ס"ו אות ו'. ג עיין לעיל סי' ע"ו אות ב-ג. ד עיין לעיל סי' ס"א אות ב. וסי' ע"ב אות ד' בחובא מהשחטות. ד"ה ולפי ספיקו. ה עיין עוד קובץ ח"ב חלק המכתבים, במכתב לגוי' מנוסח ומכאן אות ה'.

2

קובץ

סימן ע"ו

הערות

רמט

לו כח להחיר או לאסור. ולדוגמא, בגירושין, שהצעל הוא המחיר, יוכל למסור כחו להשליח להחיר, אבל בחליצה, אם נאמר שהמעשה היא המחירת, אי"כ אין להיבס כח להחיר, ולא יוכל למסור כח ההיתר להשליח, דמילתא דאיהו לא מני וכו', והמעשה אינה מתרת אלא אם נעשית ע"י היבס והיצמה, ולזה לא מהני שליחות, לומר שהשליח הוא היבס, וכמו דכהן לא מני משוי שליח לזר לעבוד, שיהא ככהן, דזה הו' מידי דממילא, ומשו"ה לא מהני שליחות בחליצה, כיון דאין היבס המחיר. ומה"ט גופא לא מהני תנאי בחליצה, דלאו כל כמיניה להטיל תנאי בהיתר הנעשה ממילא ע"י המעשה, ולא מכחו. וא"כ גם שו"ר, אינו מועיל מה"ט גופא. וחו' ל"ק משחיטת קדשים, דגם שם השחיטה בעצמה מתרת ולא שייך תנאי. והא דמהני שליחות בשחיטת קדשים [וגירושין ח"א ע"ב], צ"ל דלהכשר השחיטה לא בעינן שליחות, וגם בלא שליחות השחיטה כשרה — וכן משמע בפסחים (ע"א ע"ב) במשנה, תאמר בפסח שאין לו קצבה, עיי"ש בפירוש"י וד"ה תאמר (אלא שאין זה ברור, עיין ברש"א ור"ן [גדרים ל"ו ע"א] גבי הא דפריך מכהנים שפיגלו) — ואין צריך להשליחות אלא שמהא המעשה נחשבת על המשלח, אבל אין השליחות להחיר כמו בשליחות דגירושין, ומשו"ה לא מהני בה תנאי, כמו בחליצה, דכיון דהיתר חל מאליו, לא שייך להטיל תנאי בחלות ההיתר:

(ח) וזה נראה שהיא דעת הרמב"ם, שלא הביא כלל דני תנאים דבעינן איתא בשליחות. ולפירוש זה לא קשיא מה שהקשו בתוס' [ניד"ר ע"א ד"ה דחין] והרמב"ן [ב"ב קכ"ו ע"ב] למה מועיל תנאי בזירות, הא ליתא בשליחות, דבזירות האדם הוא עושה חלות הזירות כמו בהקדש, וע"כ מהני תנאי. אלא דקשה לזה לשון הגמ' פ' המדיר [כתובות ע"ד ע"א] מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן ליה מתנאי"ן צ"ג וצ"ר, ולפירוש זה אינו צריך כלל לטעמא דלא דמי לתנאי צ"ג וצ"ר. ועוד דפריך שם, והרי ביאה דאי אפשר ע"י שליח ומהני בה תנאי, ולפי הנ"ל ליכא קושיא מביאה, דהא גם קידושי ביאה חלין מכה האדם, כמו קידושי כסף ושטר. ושם י"ל, דס"ד דמקשה, דקידושי ביאה אינן דומין לקידושי כסף ושטר, שהרי מנינו דגם קודם מתן תורה, שלא היו קניני אישות, מ"מ נעשית אשתו ע"י ביאה, כמ"ש הרמב"ם ריש הל' אישות ופ"א ה"א, וכן עכשיו צבני נח, והיה ס"ד דמקשה, דקידושי ביאה אינן בתורת קנין, אלא שממילא נעשית אשתו ע"י שנוהג בה מנהג אישות. ולזה משני בגמ', דאיתקוש הוויית להדדי, והיינו דניתנה תורה ונתחדשה הלכה דגם קידושי ביאה הן בתורת קנין, כמו כסף ושטר, וגם הן חלין מכה האדם המקדש ולא ממילא כדס"ד, ומשו"ה שייך בהן תנאי. ותחישב בזה קושיא הגרעק"א בחידושו ושם, דמאי משני דאיתקוש הוויית

עמות משנים, לקיום הדבר, והמקדש בלא עדים לא חלו הקידושין כלל [וגירושין ט"ה ע"ב], ומ"מ צ"ל שזינתה, דהו' גם כן דשצ"ע, אין צריך עדים לקיום הדבר, אלא גם אם זינתה בלא עדים נאסרת, משום דהאיסור חל ממילא בעל כרחיה, כמ"ש תוס' קידושין (ס"ו ע"א וד"ה אחר) (ומזה צ"ע דעת הסוכרין" דינוס צריך עדים לקיום הדבר):

(ה) ולפי"ז יש להסתפק בחליצה, אם האדם הוא המחיר, כמו בגירושין, או שהמעשה בעצמה מתרת, אם נעשית בזכות שניהם כדניה. יש להביא ראיה מפורשת לספק זה, מהא דאיתא פ' המדיר [כתובות ע"ד ע"א] לטעמא דלא מהני תנאי בחליצה, הוא משום דלא דמי לתנאי צ"ג וצ"ר, דאיתא בשליחות, הא אי לאו הא טעמא היה מועיל תנאי בחליצה, ומוכח להדיא שהאדם הוא המחיר בחליצה, דא"כ לא שייך תנאי כלל בחליצה, כמו דלא שייך בשחיטה. אבל קשה, דעל כרחק צ"ל לטעמא דאמרין דבחליצה האדם הוא המחיר, הוא משום דבעינן כונת שניהם להחיר, א"כ בשחיטת קדשים דצריך ג"כ כונה להחיר [וחזין ל"א ע"ב], ג"כ השוחט הוא המחיר, א"כ יועיל תנאי בשחיטת קדשים, דהתם ליכא טעמא לחליצה, דהא איתא בשליחות, ויכול לשחוט את הקרבן ע"מ שירדו גשמים, וזה חידוש גדול שלא שמענו. ועוד דיועיל שו"ר בחליצה ובשחיטת קדשים, לומר חוץ מפלוני, דשו"ר לא ילפינן מצ"ג וצ"ר, והוא דבר זר מאד:

(ו) והנה נראה דלא מהני שליחות בחליצה, לא נחפרש בגמ' הטעם. ואין לומר משום דהו' מידי דממילא, דבעינן מעל רגלו, ורגל שלוהו אינו רגלו, דזה אינו, דהא גם בגט כתיב ונתן בידה, ויד שלוהה אינה ידה, אלא צ"ל דלא בעינן אלא יד של מי שעושה הגירושין, וכיון דהוא שליח האשה לעשות הגירושין סגי בידו, ולא צריך ידה אלא בשעה שהיא עצמה עושה הגירושין, ה"נ בהא דכתיב רגלו, היינו רגל של החולץ, וכשהשליח חולץ סגי ברגלו. ועוד דמועיל שליחות להיצמה, דזה אינו מידי דממילא כלל:

(ז) ונראה דיש שני מיני שליחות: (א) היכא דכלא השליחות אין המעשה כלום, כמו בשליח לגרש, דאין אדם מגרש אשת חבירו, או בשליח למכור, דאין אדם מוכר דבר שאינו שלו בלא שליחות. (ב) היכא דגוף המעשה א"צ שליחות, כגון בשליחות לדבר עבירה, דהשליחות היא לענין שמהא המעשה נחשבת על המשלח. ובאופן הראשון, דכלא שליחות לא חלה המעשה כלל, דדוקא הצעלים יש להן הכח לפעול חלות הדין ולא אחר, אלא דכשהוא עושה שליח, הוא מוסר כחו להשליח, וזה אינו שייך אלא היכא שהאדם הוא הפועל את חלות הדין, אבל היכא שהדין חל מאליו ע"י המעשה, לא שייך לומר שימסור כחו להשליח, דגם הוא בעצמו אין

א. טיין וחי' אהפתי' פ"י קפ"ו סכ"ב. ב. טיין גרמי' לידפתי' אית צ"א. ג. טיין לטוב' ח' ט"ז פ"ה א"ה. ד. טיין קרב' ב' פסחים א"ה ר' ב.

הדרשן

עוסק כל הזמן בשחיטה ומוליך ה שאין תורת שחיטה הוי שהייה, ילו מגוף הבהמה איננו.

שהה בתחיכת גמי דילמא לעולם ו אחת ושוה כשוה ממש, וא"כ אפי' דגע אחת מן הסימן. נראה והרי הסימן הוא מתוח בשעת וזו כי איננו מחובר אל הלחי דבר רך שפוגע בו חידוד סכין זר יותר משאם לא היה מתוח, ד' הוא ואיננו מתוח, ע"כ חידוד מבחתיכת הסימן, ונמצא שלא הנראה לע"ד כתבת.

ומרא רחוקה כזאת שאינה אלא

זפרשין התם דבשאר טבעות הרי ק"ל כרבי יוסי בשאר טבעות פק לחומרא, ופטר אפ"ה את ז' היא. הא קמן דלא מחייבים ואמאי פטור נימא דהוי לאסוקי . י"ל דלא בריא נמי הך הוי ז' רב הוי הרבה מורים להתיר ז' ראי פליגי ביה כדאיתא פ"ק ז' רבי וירא אכל מוגרמת דרב הטבח בשתיר לו רב ג"כ. וכן י"י התם בשם מהר"ח, דהיכא דאסור באכילה לא מחייבין : דכתב פסק זה אפילו לדין יל נמי דאירי בספיא דלא בה כדאשכחן כמה ספיקות הטבחים, אבל היכא דמבאר אלא חומרא בעלמא הוואיל ז'אסר שחיטתו חייב לשלם, ת כלל. אלא אפשר דהא נראה אדעתיה שיחמיר לע"ה, וק"ל.

א ס"י ב' אות י"א שהוכיח הכספיק לחלק בין שהיו ע"ש. 2. מובא לין (פ"ב ס"י ז') ובד"מ וב"ח שם, י"ב) ש"כ ליישב ד' הבית, ויע"ע כהנה (ס"י ז') ופנים מאירות (ח"ב

תרומת

סימן קפז - קפח

הדרשן

קפג

סימן קפז

שאלה: השורט תרגולת ומחמת רוב חידוד הסכין חותך המפרקת עם הסימנים כבת אחת, חייב לכבות או לאו.

וכן נראה נמי דאפילו בספק גמור של פסול שחיטה, כגון ברוק סכינו ונמצא אחר שחיטה פגומה דק"ל כרב הונא (תולין י, א) דחיישין שמא בעור נפגמה וספק נבילה היא, והכי כתב הרמב"ם בהד"א, אפ"ה חייב בכיסוי⁸. דוקא בחש"ו דרוב מעשיהם מקולקלים פטרינן לה מכיסוי, משום דילמא אתי למימר שחיטה מעלייתא היא, אבל בספק השוה להכא ולהכא נראה דלא גזרינן ופטרינן. וראייה מדקאמר פ"ק דביצה (ת, ב) דכ"י אם שוחטין אותו בחול מכסין את דמו ולא גזרינן דאי מחייבת לה כיסוי אתי למימר חיה מעליא היא ואתי להתיר חלב שלה, משום דמימר אמרי אינשי רבנן מספקא להו ולכך מחייבים לה בכיסוי. הי"ז מימר אמרי רבנן מספקא להו אי לאו שחיטה היא ולכך לחומרא מחייבים לה בכיסוי. ואע"ג דיש לחלק קצת בין חששא דדילמא אתי למימר שחיטה מעלייתא היא ובין חששא דדילמא אתי להתיר חלבו, דהתם בעי נמי סימני חיה בקרניה וטלפיה⁹, מ"מ הוואיל ולא אשכחן ההיא חששא דדילמא אתי למימר שחיטה מעלייתא היא, אלא גבי חש"ו והתם רוב מעשיהם מקולקלים כדפרישית. לא גמרינן מיניה לספיא אחרוני¹⁰.

תשובה: יראה דמילתא דפשיטא היא דחייב לכסות בכה"ג, ואע"ג דמחמירין לפסול שחיטה בכה"ג בחד לישנא (תולין פז, א) דלא לישווי גיסתרא, פ"י שלא יחתוך כל המפרקת לשנים, אפילו בהולכה ובהובאה חומרא יתירה היא לפסול בלא מתכוין¹, כדמייתי שם במדרכי ותוספות². ומהר"ם נמי מפרש פרש"י דר"ל שלא יצטרך לחתוך כל המפרקת לשנים, אבל אינו ר"ל שאם חתכו לשנים תהא פסולה. וכן מוכח מן התוס' שם שמבינים פ"י רש"י הכי, דא"כ לא הוי מקשה עליו מיד דאמאי איצטרך קרא להכי דפסול השחיטה ודאי איצטרך. וא"כ כיון שאינן אלא חומרא בעלמא פשיטא דלא דחינן מצות כיסוי דאורייתא מטעם דילמא מאן דחוי ליה דמחייבא לה בכיסוי אתי למימר שחיטה מעלייתא היא ואתי למיכל מיניה, כדאמר פ"י כיסוי (תולין פז, א ד"ה מ"ט) גבי שחיטת חש"ו דפטרינן לה מכיסוי מהאי טעמא, דהתם מוכח בחוס' דהטעם הוא משום דרוב מעשיהם מקולקלים, ואי אתי למיכל מיניה הוה נדאכל נבילה גמורה. משא"כ בני"ד דמן הדין כשירה

דיני חלה וחדש וכלאי הכרם ונטע רבעי

סימן קפח

תשובה: יראה דשפיר דמי למיעבד הכי. וכן דמתקלקלת העיסה זכות הוא לה לבעלת הבית וכן לאדם שלא בפניו, וק"ל זכ"ה מטעם שליחות איחורבי, ולענין תרומה רכינן שליחות מאתם גם אתם, והכא נמי המשרתת נעשה שלוחה אפי' שלא מדעתה מטעם דזכות הוא לה. ואפי' אם אין כאן אלא חשש

שאלה: אשה בעלת הבית לשה לה משרתת שלה עיסה, והלכה לחוץ קודם שהפרישה חלה. וקודם שחזרה נתחמצה העיסה כל צרכה, שאם תשהה עוד שלא תאפה תתקלקל העיסה, ובשביל כך רצתה המשרתת להפריש תחלה בלי רשות בעלת הבית, שרי למיעבד הכי או לאו.

סק"י) שהכרע כד' רבינו, עשיב, וכן הביא מ"ש"ש ב"ק (פ"ט ס"י כ"ג) (וע"י ת"ש ס"י ד' סק"ז בהג' א"י"ב שם). וע"י קצוה"ח (סק"י) שכתב בדמקום שקולקל בשוגג הרולל הויק שאינו ניכר פטור, וע"ש בנה"מ (סק"ט). ולענין אי אמרינן בכה"ג רוב כצוין אצ"ש כוחותין הן כשי"ע (שם ס"ז) מכואר דלא אמרינן הכי וכשי"ע (יורה ד"א סק"ד) ופ"ק"ט שם (וע"י ש"ע"י ש"א פ"ה).

פ"י קפז: 1. רמ"א (ס"י ב"ח ס"ב) ועט"ז (סק"ט) וס"י ב"ח סק"ב) דדוקא בחומרא דכה"ג (דכונא כשי' לגמרי, ולענין אי מכסה בבתה ע"י בית ועט"ז שכתבו דמכסה בלא כוכה ובשי"ד (סק"ח) דהא דכריהם וכן הביא שם מ"י ל"ח, ע"ש יב"ב ט"ז. 2. ע"י רמ"א (ס"י ב"ח ס"ה) שי"ד וט"ז (שם סק"ב) ובתשו' בית יעקב (ס"י קס"ב), וע"י ה"טב שעה"מ (פ"ה מאישות היא) וע"י אביעזר (ת"ג ס"י ל"ג). 3. תולין ס"י תרי"ב. 4. כ"ז, א ד"ה ותו. 5. במדרכי שם. (וע"ע בתשו' בעלי התוס' ס"י מ"ז). 6. שם ד"ה דלא לישווי גיסתרא. 7. פ"א משחיטה הכי. 8. ע"י שו"ע שם ובב"ח כתב דכה"ג אי"צ להמתין ועשי"ך שם וב"ד יהודה. (וע"י ט"ז ס"י ב"ח ה"ל) וע"ע שעה"מ (פ"ה מאישות היא) ה"ל. 9. ע"י ה"טב שעה"מ (פ"י"ג מ"ו"ט) ובעלייתא כ"צה שם. 10. ע"י הג"ע א"י כש"ע שם שהאריך לחמוה ע"ד רבינו בכש"י דל"ה שיראהו מכסה דשפיר יאמרו דמספק מכסה עשי"ב.

פ"י קפח: 1. רמ"א (יורה ד"א ש"כ"ה ס"ג) וע"י בית ש"מ דהא רבינו לא התיר אלא במקום שיש חשש קולקול. וע"י שי"ך (סק"ה) וט"ז (סק"ב) וע"י הע"י. 3. ע"י קצוה"ח (ס"י רמ"ג סק"ח) שכתב בדעת התוס' והרשב"א נדרים (ל"ו, ב) אינה כן ולי"ש הכא וכן לאדם בפ"י

4

הדשן

סימן קפט

תרומת

קדר

קילקול העיסה אמרינן דכות הוא לה' כיון דרגילות הוא לפעמים שבעלת הבית נותנת רשות למשרתת להפריש חלה אפילו בפניה. וכן יש לה כח לעשות שליח כדאיאתא ביבמות פ' יש מותרות (יבמות פו, א) לימור על נשואת בת ישראל שנותנת רשות לתרום תרומת מעשר, ויליף לה מדרבנן אתם וכיתכם ומקיש ביתכם לאתם, ונראה נמי דהיה לענין תרומה גדולה וחלה*.)

הגדלה: וענין דש"ק דשולן (יב, א) אמרינן דהתמור לשטח 65 ומרס ל' ושעט ליעט אמרינן ואלו ומרס אף תרומתו מרומה דהוי ליה מרס שלם מדעת, אלמא אפי' דדע הא צדקתא דמרס דמסא ליה למי' למרס דהוי ליה לשטחו למרס, מ"מ הוולא ולידיה לא עבר עליה לא מהי וי"ל דדוקא הס' לא מהי משום דהוולא למימר דעמל דמסא דמסא דוקא ישרא, משום דדע ומרס מרס מיהו רגל צ"ה למרס דמסא יפה לו רע או צדק, וכן אס' דרע למרס כלל אלל יפות או אשכח, אלל דמסרסם סלח ממון היה דהכל שון פ' לטול ביתא ולמורסיה, אף למרס כלל דע קפדא מ' יפרסו ויתרוס, ותו דלכא למימר מעפעס דעס למרס לקלקל הוולא לרס קפדא כלל, וכן לענין גט אשכח למימר הוולא דדעית דהת' האל ל' וימס ל' צדוקין לא הוי קפדא כלל מ' יקבל הגע מתקנתה, ע"כ.

וכן כתב בהדיא בא"ז דלכחילה האשה עושה שליח להפריש חלה בלא בעלה. ולענין גט נמי מרבינן שליח

סימן קפמ

שאלה: אשה לשה שתי עיסות באחת עירבה כרסום ובאחת לא עירבה בה, ואין בזה בלא בזה שיעור חלה, יש לצרפם ע"י נשיכה כדי ליטול מהן חלה או לאו.

תשובה: יראה דלכאורה היה לדקוק מתוך דברי הגאונים דיש לצרפם ע"י נשיכה כדי לחייבם בחלה, [וכנראה] בתוס' פ"ק דנידה' וסמ"ג ובספר התרומה' והמרדכי' ואשירי בהלכות חלה'. ובמרדכי פ' אלו עוברין' מתוך ההיא דפרק כשם (סוטה ל, א חלה פ"ב מ"ח) דאמר רבי אליעזר נוטל מן הטהורה על הטמאה כיצד עושה עיסה וכו' עד ונותן פחות מכביצה באמצע כדי ליטול מן המוקף, אלמא דצירוף סל לא מהני אלא בעינן חוט בצק המחבר, ובפ' אלו עוברין (פסחים מח, ב) סבר ר' אלעזר דמהני צירוף סל, ומתרצי דהא דלא מהני צירוף סל גבי עיסה טמאה וטהורה משום דהוי דבר

לאשה ולאיש כדילפינן מושלח ושלחה. וביבמות האשה שלום (קיד, ב) בעי תלמודא המוכה יט לאשות במקום יבום או במקום קטטה מהו, ומוכח בהדיא התם דאי הוה זכות לה היה מועיל משום דזכין לאדם שלא בפניו, אפי' דבעינן ונתן כידה או ביד שלוחה היט דזכות הוא לה נעשה המקבל שלוחה אף שלא מדעת. והיה לענין הפרשת חלה. ואי ק"ל הא דתניא בפ"ג דב"מ (כב, א) כיצד התורם שלא מדעת תרומתו תרוסה וכו' עד הרי שמצאו ואמר ליה כלך אצל (ביה) [יפות], לא שווייה שליח (לא) משום דבעי שלוחת [דומיא דאתם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם. אלמא אפי' דידעינן בחר הכי דניחא ליה במה שתס אפי' לא הוי שליח כיון דמעיקרא לא לדעת הוי. לא דמי כלל דהתם בשעה שנעשה שליח לא ידעינן כלל דניחא ליה, אלא דאחי"כ שמעינן מיניה או דחזינן מיניה דניחא ליה, ובעינן למימר דלמפרע הוי שפיר שליח. הא לא מהני משום דבעינן למידע בשעה שנעשה שליח דזכות הוא וניחא ליה. וכה"ג הוי דומיא דאתם, דאין סהדי אי הוי הכא הוה נידחא ליה, אבל היכא דבשעה שנעשה שליחות לא ידעי לן לא הוי דומיא דאתם.

המקפיד על תערובתו, ומייתי ראייה מירושלמי דקאמו התם דבר המקפיד על תערובתו אף הכלי מצרף. והשתא מוכח מהך שינויא דזוקא כלי אינו מצרף דבר המקפיד על תערובתו, אבל חיבור ע"י נגיעה וכ"ש נשיכה מהני. אמנם בסימני אשירי' וביורה דיעה' כתב בהדיא דבר המקפיד על תערובתו לא מהני לא נגיעה ולא נשיכה אפילו באשה אחת, וכן מוכח מדברי אשירי בהלכות חלה', וכן מצאתי בפ"י משניות דרבינו שמשון במס' חלה פ"ד.

ונראה לחלק דודאי היכא דבתרומתו יש שיעור חלה אפי' דמקפיד על תערובתו מהני נשיכה או אפי' נגיעה כדי לפטור מאחת את חברתה, דחשיב שפיר מן המוקף בהכי. ובהא איירי הויה דעיסה טמאה וטהורה דבתרומתו יש שיעור חלה, אבל הא דאמרין

שחידש דזכין לאדם ולא מאדם, וע"י משי"כ ע"ד דברוי חיים הלכ' אבידה (ס"ג) ואמרי כנה דני תרומ' (ס"ד) ובתירודיש הארמו הרבה הוה. [וע"י היטב לקט ישר (ח"ב עמ' 75) בשם אר"ן] וע"י שו"ם (קמא ח"ב ס"י ק"י) ובאר יצחק (אר"ח ס"י א' ענף 2) באורכה. 3. כתיב שם הגיה ומחק מילת "אלא" ובנקודת"כ כתב דשלא כות עשה כן דיעת רבינו כתיב ודלא כרמ"א, וע"י כתיב שכתב דידוע שרבינו עצמו סידר השאלות. ע"ש. ועכ"פ חשד זו ודאי אינה כן ע"י לקט ישר (עמ' 75) ובהער' שם ובמכוא שם. 4. בקצוה"ח שם הק' ראסא חשיב קילקול הוי יכולים להפריש אפי' אחר אפיה, ע"ש. 5. ע"י אמ"ב שם בשם אר"ן פסחים שכתב כ"י רבינו עשה, ואר"ן זה עצמו החטב בלקט ישר שם. 6. ח"א מרס רביה — וע"י לקט ישר [שם בסוף הקטע].

ס"י קפט: 1. א ד"ה ומקפת. 2. עשין קמ"א. 3. ס"י פ"ב. 4. ל"ט מקום אחר חזק מההיא דפסחים שצ"ח רבינו לקמן, וע"י ברכות ס"י קמ"א. 5. ס"י ד'. 6. פסחים ס"י תקצ"ט. 7. חלה פ"ב ה"ג. 8. ע"י היטב ס"ו (ס"י שכ"ז סק"א). 9. השתא לא מחלק רבינו בין צירוף למוקף וע"כ כתב רמב"ם דטמאה ליפנין להכא דמהני נגיעה ונשיכה וכ"פ בנקודת"כ (יד"ד ס"י שכ"ז). 10. הלכ' חלה שם. 11. ס"י שכ"ו. 12. שם. 13. משנה ר'.

ל' על ה' אתה ל' פ"ק דניד. שמשון כפי ההיא דרבי א' ממש איפכא מס' לא מהני היינו דזוק ובתרווייהו שיעור ח' שיעור חלה מהני דאינהו לא מחלקין מקפיד, מ"מ דזוק ונראה דאין סבר סברא לח מודו דאם יש לח צירוף הכלי, לענין

שאלה: לאור ה' היאך נ' תשובה: יראה ד' הרכבו וכוותינו המחברים, להפריש מיניה ולא [לידיה של] נכרים יש בילה דבר לו הא דנהגים להפיר א"י וחלה' כתב מיניה וביה משונ כלבד ומצריך לה עיסה של נכרי חלה מעיסה של

14. רמ"א (ס"י שכ"ז מיני, ההשיג על הל' לאין שיעור היינו מ' וע"י גר"א שם (סק"ו) שם שתמה עמשי"כ אלא לענין מוקף, ע"י ס"י קצ: 1. ס"י ר' (במורה שנה ס"ו ג' ב"ב ד"פ ס"י חכ"י ישר (ח"ב עמ' 75) מסקנא דמילתא, ול'

ישן

וניה דחצר דגנרלא לא הי משום
מי וזכה לקטן מן המורה, והוא
י"ק יא ע"ש, ונ"ב דלפי' במד'...

להדיא בדברי בתוס' ר"פ בן
ליה זכיה מדלוריימא כו', והגם
ד איכא נמי ראייה ברורה מדרב
וסי' ר"פ בן סורר (סא, ז ד"ה

יקבלת רבו גרמה לו ועוד דלא גרע
ך מהר"ן בפסחים (דף ו') בדמילה
לפרטו שלא מדעתו עיי"ש, ועיין

זכיה משום שליחות היה מועיל
יא, א דאף הדוא משום שליחות
יגו מהני גם כצוק, אלא הא דאין
משום הקטן עצמו אין לו יד וכל

קצות

הלכות מתנה סימן רמג

החושן

רנו

זרות וזרמים כהמה ועבדים ושפחות להאכיל ליתומים, ולעשות
להם סוכה ולולב, וליציה וכל מצות האמורות בתורה, ולקנות להם
ק"מ נכסיהם וכמוזכר דבר הקלוז מן המורה וע"ש, וא"כ נראה
דפדיון הבן נמי דבר הקלוז הוא, התם נראה לדינא אלא מדרבנן
דהא חיי נמי לולב וסוכה וקטנים לאו

[ו] ולגדול בן בפניו בן שלא בפניו.

מספדו בדברי חמודות טעף י"ן כתב דאין הכ"ז יכולין לפדותו
שהוא קטן דכל עד שהוא קטן אינו בר חייובא כלל ע"ש, ועי'
טוס' פ"ד דכ"ק (לס, א ד"ה ור' יוחנן אמר) ע"ש שכתבו דאין
מוקצין כ"ז במלוה הנאה מממת עגמה משום דאין מקבלין עדות
שלא בפני בע"ד ע"ש, א"כ בצבור דהוי חוב מממת עגמה, ומשום
אין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד לית ביה דה"ל דבר צבור
וכה"ג מקבלין כמזוזאר צפי' קי (ס"ט), אלא דנראה דכדרי אלו'
דקטן אינו בר חייובא כלל אפי' בחוב הכל מממת עגמה, ללא
מייעיל למ"ד שעבדו לאו דלוריימא אלא פריעת ב"ס מלוה
וקטנים לאו בני מייעבד מלוה יניהו, אלא אפי' למ"ד שעבדו
דלוריימא נמי אין השעבוד חל אלא היכא דאיכא חייוב הגוף
ונכסיה אינון ערבין, אבל קטן לדינא בחייוב הגוף דלפי' גגז ונול
עטור ונכסיה לא הוי ערביין בנקות דליכא ליה וכאפי' ז"ע 55.

[ו] ולגדול בן בפניו בן שלא בפניו. כתב במתנת הדשן (סי'
קפט) ח"ג, אשה בעלת הבית נאשה לה משרתת שלה
עסה והלכה לתוך קודם שהפרישה חלה, וקודם שחורה נתמנה
העסה כל לרבה שלם תשהה עד שלא תחפה תתקלקל העיסה,
וכאילו כך רוצה המשרתת להפריש חלה עלי רשות בעה"ב שרי
למיעבד הכי או לאו, תשובה, יראה דשפיר דמי למיעבד הכי דבין
למקלקל זכות הוא לבעה"ב וקי"ל זכיה מטעם שליחות אחרת
וסי, וה"ג המשרתת נעשית שליחה אפי' שלא מדעתה מטעם
חסות הוא לה, ואפי' אין להן חפץ לקלול העיסה כו',
וע"ג דלמרינן בפ"ק דמלוין (יב, א) דהאומר לשלומו לא ומרוס
ו[ממע אינש אחרונה ואילו ומרוס דאין מרוממו תרומה כו' שהרי
זכיה לשלומו לתרוס, מכל מקום הואיל ולדרייה לא עביד שליח לא
מהי, וי"ל דדוקא התם כו', דליכא למימר דדעת בעה"ב דשלומו
חוקא יתרוס משום ידוע ומכיר בנחוץ מדה רגיל בעה"ב לתרוס
נעין יפה כו', אבל בהפרשת חלה בזמן הזה דהכל שצון ליעול
במיט ולשרוף אין לומר כלל קפידא, וביכנות פ' האשה שלוח
(ק"ט, ז) בעי סלמודא המוכה [נען] לאשמו במוקוס יס או במוקוס
קטעה, ומוכח דהדיא התם אי הוי זכות היה מועיל משום זכין
לאדם שלא בפניו וכי' וה"ה לענין הפרשת חלה, ואי ק"ל הא

דחליל כפ"ז דלמיעבא (כב, א) כיצד המורס שלא מדעת מרוממו
תרומה כו', עד הרי שמלאו ואל"ל בעה"ב נלך אצל יפוח לא שויה
שליח [לא] משום דנעיין שוהמס דומיא דחליל מה אהס
לדעתה, אלא ש'ע"ג דיעינן דמר הכי דמיחא ליה כמה שמרס
אפי"ה לא הוי שליח מין דמעיסקא
(א) לא לדעת הוי, לא דמי כלל דהתם
בשעה שנעשה שליחות לא ידעינן כלל
דניחא ליה אלא דלח"כ שמעיין מיניה או דחויין מיניה דמיחא ליה
ונעיין למימר דלמפרע הוי שליח, הא לא מהי משום דנעיין
לנדע בשעה שנעשה שליח דמות הוא ויחיל ליה, וכה"ג הוי
דומיא דחליל דלח"כ סתדי אי הוי הכא יחיל ליה, אבל היכא דנעשה
שנעשה שליחות לא ידעינן לא הוי דומיא דחליל עכ"ל, ובי"ד
דמ"א (סי' שכח טעף ג) פסק במשרתת כדברי חס"ד, ובט"ז
שס (סק"ב) כתב דלפי' ליכא קילקול העיסה מהני הפרשת
משרתת משום זכין לאדם שלא בפניו ע"ש.

[א] ור"פ ר' יעמי מיעט ערבי להכריז אמר פסקי מהר"א ונפטר
שכנו הלך אחריו הרמ"א והע"ז, אמנם לעני' דוס'
הרשב"א לא ס"ל הכי, עיין במנחת ש"ך (לו, ז) כתב שס

הרשב"א ז"ל, הא דליבעינא לכו התורם משלו על של חזירו חייב
דעת או לא מי אמרינן מין דמות הוא לו כו', קשאי לי והא
שליחות לאו מדין דניחא ליה או לא ניחא ליה אלא גזירת הכתוב
דמה אהס לדעתה חף שוהמס לדעתה, ומדע ק' שהרי האומר
לחזירו לא תרוס לו והלך ומלאו תרוס, למ"ד אין חוקה [שליח]
עשה שליחותו אמרינן בפ"ק דמלוין (יב, א), דלמח שמע אינש
אחרונה ומרוס ורחמנא אמר אחס גם אחס מה אהס לדעתה חף
שליחות לדעתה, ואע"ג דהתם ניחא ליה שחיקון כדרי וי"ל
דחורס משלו על של חזירו שאני, ללא בעינן שולמו לדעתו אלא
דחורס משל בעל הכרי על בעל הכרי, אבל בחורס משלו על של
חזירו מין שאינו של בעל הכרי לא בעינן שליחותו ממש ואין
הדבר חלו אלא אי זכות לו חזין לאדם שלא בפניו, או לאו זכות
דלמעה דנפשיה עדיף עכ"ל, וכי"כ מוס' שס בנדרים ע"ש, וא"כ
כאפי' דמשרתת דמפרשת חלה משל בעה"ב אין בזה משום זכות,
ללא אמרינן זכין לאדם שלא בפניו אלא היכא דזוכה המקבל בלח
דבר כמו בזמנה חפץ לפלוני, או בזמנה גט לאשמו דזוכה האשה
בגט, או במפריש משלו, אבל מפרשי משל בעה"ב אין זה זכות
ללא ניחוסא איכא ושלוחוה לאו מתורת ניחוסא הוא ונעיין
לדעתה דוקא (ס'), וגם מ"ש כהמ"ד דמשום קילקול עיסה חסי
זכות, לא הבנתי דהא אהר שחלפה נמי חובל להפריש ואע"ג
דמתווה נעיסה אצל כל דלמיה לבעה"ב בשעה לישא חובל

חושן

זכיה מאדן, אולם הרבה אחרונים חולקים ע"ז וס"ל דגם להוציא מרשותו
מהני זכיה זיין ברית אברהם אהעי' סי' ק"א סק"ט, ובבאר יצחק ח"א סי'
א' ענף ג' וחזון איש אהעי' סי' מט ח'ק' על רבינו סקדושיין (דף סד, ב)
בקטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה וזי' הר"ן דאם אחי"כ נוצרה האב היל
קידושיין למפרע משום זכיה וכו' דאם דגם בשאינו מוכה לו חפץ מהני זכיה
עיי"ש, ובאמה כבר עמד בזה רבינו בעצמו באבני מילואים סי' ל"ז סק"ב
ונשאר בצ"ע וראה משי"כ בזה בהוספות בסרי' [ומה שרובית רבינו מחזי'
הרשב"א בנדרים דחו האחרונים גי' לרא בהפרה לקמן]. עוד הק' הברית
אברהם והתחם סופר בתשו' אהעי' סי' י"א והבאר יצחק בפסחים ז"ג
כמעשה דיוחנן חוקאה דמבואר שס דנפקד יכול למכור הפקדון כשעומד
להתקלקל וע"כ מהני בזין זכיה ומבואר שגם להוציא מרשותו מהני זכיה,

ראה לעיל הערה 49 מה שהובא מהנהיכות ע"ז.
65 שמי"כ רבינו דזכין מאדם לא אמרינן דרז כשמוכר לו איזה חפץ
שהני זכיה ונע"ז כ' במרכבת המשיה ע"ז גירושין דזכין מאדם לא אמרינן
צ"ה, בן משמע באור דרזע פסחים אור הכיר ד"ל [וקאי שם כמה שכתב
בשמי"כ פסח מהני זכיה אע"ג דבהפרשת תרומה לא מהני זכיה] אפי'
השואל דאמר חטה אחת פוסרת הכרי אפי"ה יש לחלק היטב בין שחיטת
פסח להפרשת תרומה דאין אדם אוסר את שאינו שלו שלא מדעת בעלים
ולכו אינו תורם ואינו מפרשי פסחו של חבירו שלא מדעתו, שאין בורר
להוציא סמוך חבירו מרשותו שלא מדעתו" אבל היכא שכבר הופרש לשם
שח מצו למשחט שלא מדעתו שאינו פסקיע ממניה ככך אלא זכות הוא
לו עב"ל ועיי"ש, וראה לקמן שיש כמה ראשונים שמוכח שס"ל דמהני

קצות

הלכות מתנה סימן רמג

החושן

להפריש אחר אפיה, והנה אחר האסוריותו לעינין הרשע"א וגם האוק"ס נתנו בציבור הענין מה בין זכות לשלוחות, וא"כ נראה דלא תפריש המטרתם ואם תקבל העיסה תפריש בעה"צ אחר אפיה, וכמ"ס דבענין כה"ג דעת בעה"צ מין דמפריש משל בעה"צ (57)

מלואי חושן

ובאמר שם כתב דעם מורה רבינו כיון דאיכא זכות מעות עבורו, וצ"ע הא"ס איך חל המכירה הרי ע"ז הוי זכין מאדם, ובאחיזתו ח"א סי' כ"ט הק' יצר במכירתו מחא, דמי שנשטתה ב"ד יורדין לנכסיו משום זכיה ומיכת, דמהני זכין מאדם, ונראה ליישב קושייתם דהנה מבואר מ"י רבינו כס"י דס"ב דמהני קנין מצד הקונה אם הבעלים אינם מקפידים ואע"פ שאין הבעלים מקנה לו החפץ וכמשי"כ שם כמלואי חושן בס"ד, ולפי"ז נהי דלא מהני זכין מאדם אבל מ"מ כיון דהוי זכות ואמרין דניחא להבעלים שימכרו החפץ עבורו לעה"מ ממילא יכול העכורים לקנות משום דמהני קנין מצד הקונה גירדא ואין צריך הקנאת המקנה, וכן הבי"ד יכולים לירד בנכסיו ולמכרו ומהני קנין מצד הקונה ורק בתרומה בתורם משל חבירו על של חבירו בזה צריך דוקא שהבעלים יעשה תרומה ולא מהני מה דאנין של חפץ (וכמבואר בתרומות וכן דעכ"ס שחרם אפי' ברשות ישראל אין תרומתו תרומה ומשום דאנין בר שליחות) דוק מדין זכיה מהני וע"ז כ"י רבינו ובכ"ה רבינו מוכח לו דבר לא מהני זכיה, ועיין לקמן בס"י שפ"ב דרבינו ז"ל שם גם כמילה דלא מהני מדין זכיה שישב כמו שהאב מל, ובאמר כינא הלואה סי' י"ג כ"י דבמקצת מדין דהניע הזמן שיהיה אסור בהנאה ולא יהיה להם לבעלים כלום מתייאשים מזה ולכן יכול למכרו, ועוד כ"י דילי רבינו שנתן לו להשטור וזה הוי ככלל שמירה הוי כמו שמצוה לו למכרו ע"י ע"ש, ועי"ש עוד בחו"א ובאר יצחק שהק' מקיניו ב"ד דמהני כדאיחא בסוטה כ"ה ע"כ מדין זכיה הוי, ובאחיזתו ח"א סי' כ"ח ובחי' הגרניט בי"מ כ"ב כתבו דלש"י תוס' בכתובות י"א שזכיה מטעם שליחות דאין סתרי דעביד ליה שליח בורא מהני גם זכין מאדם דהרי"ז כשליחות כמש ע"ש, אולם רבינו כתב בס"י ק"ה שרק התורה מינתה אותו לשליח וזה שאנן סתרי דעביד ליה שליח ל"מ דהוי יושלים ע"י ע"ש, עוד הק' האחיזתו שם מתוס' גיטין ע"ב, ד"ה קולו רמב"א שם להדיא דמהני זכיה ובעל כתובות ג"ט א"ף דהוי להוציא ממנו ע"י ע"ש, ובק"ה"י ליקוטין חלק ח' סי' נ"ג הק' מתוס' רבמות ק"י, א ד"ה מאן דמוכח דזכין מאדם ג"כ מהני (ובאחיזתו ח"א סי' כ"ט) ע"כ ע"ש עוד משי"כ תוס' בכתובות י"א, א דגר קטן מטבילין אותו מדין זכיה, (והיה אפ"ל דהתוס' אזלי לשיטתם בכתובות דה"ל דזכיה הוי ממש כשליחות), והנה ברמב"ן וריטב"א ור"ן בגיטין נ"א, כתבו דהא דאפטרופוס יכול למכור ולשחרר עבדים בנכסי יתומים הוי משום זכיה ע"ש, ומוכח דמהני גם זכין מאדם וכן יש להוכיח ממש"כ הריטב"א בקידושין מא"ב דמרדכי זכיה יכול לשחוט פסח שלו ע"י ע"ש ונראה עוד כהערה להלן.

57) הנה כמש"כ רבינו לבאר ד" הרשב"א בתרומה לא מהני זכיה והטעם משום דרק כשמוכר לו חפץ מהני זכיה אבל להוציא מרשותו ל"מ זכיה ועיין ח"י הגר"ש שקופ קידושין סי' י"ט שהק' דאי"כ גם בתורם משלו על של חבירו למה מהני זכיה דהא אין כאן זכיה דבר חדש דמה שצריך לדעת חכמי הורא וק' לפטור את כריז וזכיה הוי רק נחוחתא, ואם נאמר דרק הזכין שע"י המעשה שעושה יורח כמותו בעין זה היה זכות ושאר זכותם שאין בהם הרוחת ממון אינו נקרא זכות וקשה מגד קטן שמטבילין אותו ע"ד ב"ד שמועיל משום זכיה, ולכן כתב לבאר דברי הרשב"א דדין "זכות" אינו תלוי בנחוחת ליה, אלא חשיב זכות רק אי הוי זכות מצד עצמו, והוי דחילק בין מפורש משלו ע"י ע"ש דילי דיועיל משום דהוי זכות, (והוי נופא ספק הגמ' אי חשיב זכות אי לאו) לבין מפורש משל חבירו ע"י ע"ש ואמר כלך אצל ימות דאניו זכות מצד עצמו, דהרי לבעלים אין צורך בהפרשת השני כיון דמפריש התרומה מחלק הבעלים וגם נחיל למעבד המצוה בעצמו, והא דגלי דעתיא דנחיל בזה אינו נפשה לזכות אלא הנה התרצות ונחוחת גירדא ול"מ מדין זכין, וכיון דבענין לדין שליחות ילפינן מלדעתכם דלא סגי בנחוחת לעשות מינוי אלא במינוי מדעת, וכן בשלח שיהי ושמע חבירו וכו' דניחא ליה אכתי לא סגי בהכי להשיבו בזכות וע"כ בעינן שליחות מדעת ע"י ע"ש, וכע"ז כתבו הכרית אכרסא אה"ע"ז סי' ק"א את"ס

משל שליחו

[סו] שמי

התקבל (גיטין) חרקין) ור"ן (ב) דקטן אינו זוכה אלא וכן כמש"כ וע"ש הוי דקטנה אינו קודר וכמ"ס הרמ"ם מהלכות מכירה ה"י לה תזכר אינו לה נח וצ"ע דלינו תחת יד וש"ע (ק"י) ר"ל קטין לה שטר ומי שמחזיקו והגיע שטר"ס לידה ודוקא בנמחיצה לקטן אינו [י] רובן ארבע אמות חי דלפקיה) חי כתב הרמ"ש פ"ק דז (פלפולא חריפתא אז דארבע אמות אינו ק ע"ש, והוצא בש"ך ו רלפענ"ד שפיר דז קונה בז' וכמ"ס בש"ע (ק"י) ש (י) גג חניו שהכ צריך דוקא שליחות, וח ואף דבכל תרומה לא מ המצוה בעצמו כמ"ש ו זכות גמורין, אבל הר"ן דמשום הפקר ב"ד הוי איכא גוה"כ לדעתכם ו דברכת שמואל קידושין ובצורך מה שהק' רביט וח"י הגרניט בי"מ דף כ ואח"כ בא בעה"ב ואמר סי' דס"ב וביאר דטעמו בתלה ומה הק' רבינו כ 58) בבאר יצחק שם שעשה שליח גרע וכמ"ס לו לך וקבל גיט מיגרע ע"י ע"ש, אמנם למש"כ רכונתם דמעד דין זכין יעשהו לזוכה צבור העו

מה

הרא"ש

קידושין פרק שני

תוספות

ש

גדולים או רזים לעבוד ולשמור נכסיו, וכן מוכח בבבלי דף ט' מי שמת דתק כותב בנים גדולים וקטנים וכשניהו בגדולים הנכסים הכניחו לאמצע ואם אמרו ראו מה שכתיב לנו אנחנו כיון שיש לנו עשין ואוכלין הכניחו לעלמן ופרש"ם אמרו גדולים לקטנים ראו מה שכתיב לנו אנחנו ורזים לנו לחלוק ומח הכניחו נשניה או מהלקנו ותפלתו ביד לחלוק אז הכניחו לעלמס, אלמלא כשחכמים גדולים לקטנים לחלק לרזים ביד לחלוק עמס.

ב"ד מעמידים להם אפוטרופוס ובוררים להם חלק יפה. כי כן נראה לדקדק מלשונא דבורים שיש בהם לאפטרופוס לחלק בלא גורל, דגורל אין שייך ברירה, וגם בלא שומה ביד דבורים קאי לאפטרופוסין ובמקום יתומים קיימי וקיימת כחלוקה בבירוב כשתייה מדמה האפטרופוסין אפי' בלא גורל כאלו היו עושים אותם כיתומים עממס אם היו גדולים, ומתוך כך כיב מלאך דאפי' במילתא דבוכ שייך בך גוד או איגוד, דלרובי תרווייהו להאי ולבאי יש בהם לאפטרופוסים לחלק, ואפי' דמייחי להם לחלוקה בארץ שתייה בגורל ובשומה ביד לא לגמרי מדמייני להם לחלוקה בארץ דפרעשיט, אבל רימא מפרש דבורים להם חלק יפה בגורל מיידי ואפי' בגורל שייך לבורר חלק יפה בגון אם יש שלש שדות דעוב שיעול כל אחד שדה אחת ויביב כל חלקו במקום אחד ממה שיעול כל אחד שליש של כל שדה ושדה וכמה טעמינו ברירתי יש בחלוקה ובסולמות ובדרך, הילכך חולקין דוקא בגורל ושומה ביד ובדבר דלא שייך ביה גוד או איגוד, ומדקדק רימ' דאי אפי' בדבר דשייך ביה גוד או איגוד חולקים אמאי דתקא למד יבוליס למחות ברומה ה"ל למימר יבולין למחות בגוד או איגוד, וגם רימ' פי' דבורים להם ביד מהבכר דאי חולקין אלם בגורל ובמילתא דלא שייך ביה גוד או איגוד. ונראה לפרש שבעמדת האפטרופוס איב' לחלק אלם לשמור לכל אחד חלקו דעד הכשרה לא היה כי אם האפטרופוס אחד לכולם והכשרה מעמידים להם אפטרופוס לכל אחד ואחד ואפטרופוס דנקט לשון ויחד כיינו לנלט ויבין מעמידים להם אפטרופוס לשמור לכל אחד חלקו בפני עצמו ולא כמו שביב עד עשוי שביב שומרי כל אחד בכל ביחוד, ותיחא הכשרה דנקט אפטרופוס לשון ויחד שומרי לשון רבים.

ע"ב. אבל משוי שליה אמר ליה לחקויי שדרתיך ולא לטווחי. חינה והא רבא הוא דאמר בכתובות פי' אלמנכ שליח כדדיין, וחיות רשביי דרבא דאמר בה דאמרת בפחות משמות ובי' סברה דנפשיב קאמר ולא משמיב דרב נחמן ובהיה דכתובות דשליח כדדיין משמיב דרב נחמן קאמר, ורימ' מפרש דבחס בשליח דיניוס מיידי דבוי כדדיין אלם שלוחו של אדם היו כאלמנכ דבכל דכו מברכ בעל, ועד ה"ל דבא דאמר רבא שליח כדדיין כיינו לשניין דנקבה מקח אלם כבוואכ מחזיר, ובדיין גופייכו מחזיר כבוואכ בפחות משמות, ובא דקאמר נמי בכה לחקויי שדרתיך כיינו לשניין דלא היו כבוואכ מחילי כמו בהשגה עצמו אלם לר' לר' לר'.

ה"ג רשי' ובא דאמרת יתר משמות בטל מקח לא אמרן אלא דלא אמר נפליג בשומא דבי דינא ובי' ומייחי לר' אפי' מדרשנא. ואפי' עד כאן לא קאמר רשבי' מכון קיים אלם בשמות אלם ביחוד משמות לא קאמר, וי"ל דבבבלי קמני ברירתייהא בכתובות פי' אלמנכ נחונה דאפי' מכרו שוב מאלמס במנה או שוב מנה במאלמס מכון קיים, אלם קשה לר' דבא רב נחמן קאמר לשלם הלבב בדברי חכמים, ולפי מה שפי'

דילמא בשכ חולין איירי, וי"ל כיון דמניין ומשכון ודיכס עד ששעה מחמתה בכל ענין איירי אפי' שבוך ככר קדוש, ועוד דלחולין לא אינמריק.

איש זוכה ולא קנן זוכה. ואפי' מימ מנילא נפקא שליחות מאיש זוכה, וי"ל דכיוני דוקא ביכא דאיה לי' ביה שותפות. והיא ל"ל למימר דלון קנן זוכה חיפוק לי' דלאו בר שליחות הוא חכיב מטעם שליחות הוא דבית דבית הוא לי' נמשך כאלו עשאו שליח לכות צבירו כדאמרי' בב"מ פ"ק הלך משום ידך איחבראי ולא גרע משליחות גבי מהכח דכוחה הוא לו זכין ללמד שלא בפניו, ועד אמרי' בפי' המורד כהורס משלו על של חבירו לריק דעת בעלים משום דמלוג דדידיה יחא ליה למשכר או און לריק דעת בעלים משום דכוחה הוא לו זכין לו ללמד שלא בפניו ובתרומה כתיב שליחות ואי לאו דמשבי בשמותו לא כיב יכול לתרום אפי' דכוחה הוא לו, ועד אמרי' בהרבה נשך דגוי דלא אחי לכלל שליחות לא תקיני יד רבנן דריי' קטן דאחי לכלל שליחות תקיני ליה רבנן דריי' אלמלא דריי' מטעם שליחות, ובה דקטן איה ליה זכיב ואון לו שליחות כיינו במידי דאיה ביה ד' חובב, ואון לעמד דמכבא נפקא לן דקטן לאו בר שליחות הוא דמבכרנה דמאלמס גם אחס נפקא לן, וי"ל דאיןמריק לאשמועינן ככה דלא חינהא ש' לכות דאורייתא דאי כוי דאורייתא אז י' לו כל דין גדול.

אלא כי בא ובי מינין שוכין לו ללמד שלא בפניו. תימנ מאו שני ליה מימ אחתי חיפוק לי' שליחות מבכר דריי' מטעם שליחות הוא דפרעשיט, וי"ל דבמתוך שחיתן אלם כי לא דרבא בר רב כונה רוב למד מינין שוכין לו ללמד שלא בפניו אפי' בדבר שיש לו בו קלה חובב כי בהיה דיתומים שבו לחלוק בנכסו אביבס, אפי' דכי כתיב גוונה בעלמא אין זכין כדאמרי' פי' בהחוקין און מעמידין אפטרופוס ליתומים לאוז עימ' לכות ככה משום חקת יתומים כוי שיחלקי משום דקרה דני שותפי לא קרירא ולא חמימת תקיני להם חכמים להעמיד להם אפטרופוס אפי' שיש להם קלה חובב דבר. ובא דרורי' נא מקרא מחלוקת בי' להם קלה חובב כיון דבחס על פי' נכיה כיב ואוריס ותומים ובידיה און יבולין למחות משאי"ב ביתומים, וכני חלת מלי' דרב אחד בן ואחרון אמרן מפרש כראשון, ובמקשה שבקשה וסברתא איה הוא לא בבין יפה דברי במתוך ובי' יכול להקשה לפי סברתו איב' כדרא קושיא לדוכא דחיפוק לן שליחות מבכר אלם דעדיפת מיב פריך.

יתומים שבוך לחלק. נראה דלאו דוקא שבוך שוכים דריי' אפי' לא בא אלם אחד דכא מייתי לה מחלוקת ארין ישראל שבו שם כמה תימקוח וינקי שדים, ומיכו און רחיב כדורה משם דלא עבדין ממע כוי יתומים כי בהיה דפי' כדורו ביתה חלוקה בארץ וביב שם אוריס ותומים ובידוהי ולא יכו למחות, וקלה יש לדקדק מתוך דיבנות פי' אלמנכ גבי בת ישראל שנשאח לבין ומת לא יאכלו עבדים בתרומה מפני חלקו של עובר דקאמר בחס דעבדין חקמתה לעובר כדרי' נחמן ובחס לא בא כי אם כאחד לחלוק, וגם בהיה יש לנחות דשאי בחס שיש חקנה גדולה לעובר בחלוקה זו שחלקו מתעלה בכך במה שיאכלו עבדים של אלו בתרומה, ועד ביבא שמוהה באחד בתירוס און רחיב שנעמיד אפטרופוס לחלק בעי', וגם רימ' מפרש דוקא שוכין רזים אלם אחד מהם רובה ואחד אינו רובה לא, ונראה לי דבני בך שקלה ועריס בשכוס קטנים ולרובין אפטרופוס לשמור נכסיבם אלם לא מקנהם גדולים חולקים בעל כרתם של קטנים שאניב לקחה מדת דבין שיאמרו

בכתובות פי' אלמנכ נחונה. אייב דהרינו גם אחס פי' כל בעב משמע דלאבא ולה כדאמר ובמחשבה אלם ד' דכרי רבנן דמעשה מן אלם לשנין מחשבה מודו זמנה מעשה כתיב.

רשי' כפי' דחולין חזנה אחד. קשה כי יפקה מאורכיה פי' כפסה דעתה על אדם בפניו, וחיות דלא השיב בר' דכתיב כתיב גוונה אמרי' פי' על של חבירו דעני' בחס דבחס מספקא ליה כיינו לו על של חבירו דוילמא ה מלוגו, ומיכו לפי מה מטעם שליחות לא קשה הים מדגלי דחמנה כפרו ליה מכלל דשאר קרבוה נחות, וי"ל דבחס לא י' בכיהו כפרה כגון פרו בו, ועד ר"ל דלא שייך ה למיפק דבפרו על אחרן שאר קרבוה לא בעינין ה דעת בעלים או אפי' דכתיב ביה ושחבו אחיו ופי' ובשחבו אחד חשיב שלוחו של אדם כמותו. ילמא ה"מ כיבא דאיה שחין על ר' יונתן, וי"ל ר שכולם יואלם כפסח ה' בשש' לו בו שותפות רי' בכל ענין.

רומכ. פירש"י משום לפרש דאפי' למיד יש יד ישראל ואפי' קנאו זרען קיינא ביה כיון ומכר לישראל ובידלה ובר שם מישראל בגדל וכן נמי מלינא למימר שחסר שבליס.

ולו דיוני גוי, וקשה ניד גוי כגון כפרעשיטא שמשך כדאמרי' מעשה גדולה, ונראה לפרש דבר שבוך בר חיובה

ה דלוקן הוא דמשום אפטרופוסין. ארי' בפי' חמיד נשעה לאי שיכובא הוא או

איש שה לכות חזנה י' בקדשים מנה לן

קצות

הלכות גביית מלוה סימן קה

החושן

לבן נראה להפטר דמזו דעם כמה הראשונים שאמרו דזכיה מתורת די אמרו ולא מתורת שליחות⁹⁰, ואפילו למאן אמרו דזכיה מתורת שליחות לאו משום אהן סהדי דעשאו שליח ולא גבירת הכמות שהיא הוכחה לאמר מהני כדליף (קידושין מה, א) מאיש וזכה⁹¹, אבל כן זכיה לא הוה כד ממש אלא כמו שליחות, אבל לא משום אהן סהדי דעשאו שליח, ונפקא מינה לענין פרי דלא יהיה נכרות זכיה כיון דזכיה אינו אלא מתורת שליחות⁹², אבל לעולם לאו מתורת אהן סהדי הוה כמו שליח המקבל אלא דכן גבירת הכמות דאע"ג דלא עשאו מקבל שליח כאלו ידע מהני מדין זכיה וזכיה אחרתו כזה כדמיא רמז סק"ו ט"ז, ולפי זה יחול דזכיה דלא עשאו שליח דלא הוה שליח המקבל כאלו לא ידע, אלא מזה גבירת הכמות זכיה דמהני כמו עשאו שליח, ואם כן היכא דזכיה לאתריס אין זה קצרה זכיה ממש דזכיה

לוה וזכיה לכן לא מהני מדין זכיה ומדין שליחות ליכא דלא ידע, אבל עשאו שליח כפירוש נהי דלא מהני מזה זכיה מהני עכ"פ מתורת שליחות ושלוח של אדם כמותו אע"ג דזכיה לדדיה וכ"פ נהני לאתריס דה"ק.

ובזה יש מקום למרן שם סתקשה הרא"ש בפרק קמח דב"מ (פי' כ"ז) על דעת רש"י וק"ל⁹³, ובמקדושי פני יהושע בפרק הכותב (פד, ז) כמז בעממא דלא מהני שליח היכא דזכיה לאתריס משום דאין שליח לדבר עבירה וכיון דזכיה לאתריס עבירה הוה לגביה ע"ש, וסבירא לא נהירא⁹⁴, וגם אפילו אם היה שליח עשה עבירה בשליחותו, כיון דלממלא אינו עבירה אינו ענין לשליח לדבר עבירה דלא אתריעין אין שליח לדבר עבירה אלא ככהן דאמר ליה ישראל לא וקדש לי אשה גרושה דעבירה הוה למשלח⁹⁵, ורש"י לזה מדברי התוס' בפ"ק דגיטין יב, א גני פלוגתא דר"א ורענן

מבוא

ירושלמי, וע"פ דבריו משפט ס"ו רמ"ג סק"ד משי"כ ליישב ק"י רבינו. **ע"פ** בקה"י ב"ב ט"ו ל"ו שיש כאן ט"ס כמה שנופס "דעת כמה ראשונים שאמרו דזכיה מתורת די אמרו" דבאמת לא נחבו הראשונים הוא מדין די רק ע"ל "דעת כמה הראשונים זכיה שאמרו מתורת די אמרו", והיינו שובינו מבווא שהם סבורים דזכיה מדין די אמרו, ותמה שם ק"י היכי שייך לומר שהזכיה הוא די רבש"מא חצו שהוא ממונו שלו די לומר עליו שדון כידו, ובקה"י שם כתב לבאור שיטת הראשונים דזכיה די מדין שליחות באופ"א דכח זכירתו לאתריס אינו משום שהוא שליחו די, אלא שהוא כוחו שלו שכמו שיכול לזכות לעצמו ה"י יכול לעשות זה בעלות לחבירו, ודיא הוא דברך שיהיה כח בידו כל אדם לעשות לחבירו אדם כשעשאו לשם קנין לחבירו ויש כח בידו כל אדם לעשות לחבירו לים על הדבר ע"י מעשה ידיה ע"ש, ויחתיך שגם כנתן רבינו כן ש"כ שהוא מדין די היינו יודי של היחתיך ואכן בברכת שמואל קידושין די סק"ג וס"י ט"ו הביא בשם הגר"ח דאפי' הראשונים דזכיה לאו עם שליחות הוא ג"כ מטעם שליחות דאפי' הראשונים דזכיה לאו רשת שליחות הנלמד מגיטין התרומה, אלא פרשה אחרת של שליחות ושהיה חרשה זו לא נתמעט קטן, וכחכ בברכת שמואל דיהיה נפ"מ נה"ג דאיהו לא מצי עביר דל"מ משום די לא מצי עביר דל"מ ראשונים דזכיה לאו מטעם שליחות דהרי דכל היכא דל"מ עביר דל"מ שרי שליח א"י מצינו מה"כ רק מסבאר וכיון שלכ"כ זכיה הוא מדין חת ל"מ ע"ש, וצ"ע ומבואר ברשב"א דין קידושין מה, א דאם ז' לאו מטעם שליחות מהני אפי' היכא דאיהו לא מצי למעבד דהוכיחו יה לאו מטעם שליחות מהא דאפשר לזכות דאיהו לא מצי למעבד דהוכיחו וס"ד שם אינו יכול לעשות שליח משום דכל היכא דאיהו ל"מ למעבד א"י, ומזה מוכח כמ"ש רבינו דזכיה לאו מטעם שליחות היינו דהוי מטעם כני"ל.

ע"פ ברש"י והרמב"ן והרשב"א בקידושין מה, א שכתבו דלפינו דין מנשיא אחרו וצ"ע, ועיין בברכת שמואל קידושין ס"ו י" סק"ג ש"כ ג"כ יצו זכיה מאיש וזכה ע"ש.

נראה דלאו דוקא נקט רבינו נכרי דהא נכרי מבווא להריא כב"מ ב דליכא דין זכיה וברשב"א שם ה"ק באמת דאם זכיה לאו מטעם חת למה ל"מ וכין לעכ"רם ע"ש, אלא כנתנו קטן ושוטה.

נהגה הרא"ש שם ה"ק מהא דאיתא שם היה רוכב על הבהמה והאיה המציאה ואמר לחבירו תנה לי ונטלה ואמר אני זכיה בה וזכה בה, די בגמ' שם ה"טעם דלא מהני משום דהתוס' דל"מ כמקום שחב"ם ל"מ, והרי שם עשאו שליח דאמר תנה לי ע"ש, ואינו מוכן אף ותישב בדבריו רבינו כאן, ואולי י"ל דהנה במסקנא הגמ' שם דוחה די התם דאמר תנה לי ולא אמר זכה לי, ואי"כ אף להור"א דטבר דהוי שאומר זכה לי מ"מ אין בזה מינוי מפורש לשליחות אלא דבשואמר לי כלול בזה וניחא ליה שזכה בשבילו ויש כאן גלוי דעת, אבל מ"מ יהיו מתורת שליחות כיון ולא צוירו להדיא רק מהני מתורת זכיה.

נמי שליטת
החכמים אומרים
דננין משום דכמי
(ד"ה אלא) למאן דלא
רחמנא לא תעביד ל"י ע"פ
קן ליקוי העני וע"ש, וצ"ע
עבר אמירתא דרחמנא ואם כן
אין שליח לדבר עבירה⁹⁶, אלא
אלא לשליח בענין מה ה"ה
[כ] מייגו דזכי לנפשיה, עיין ג"כ וסמ
היכא שמופס יומר מכדי

כדיה אשליד"ע דלפינו משוהתי חרן ומשו
דדבריו הרב ודבריו התלמיד וכו' אמרין דא
משוהתי חרן וכו' ואי"כ אמרין דזה דוק
דהיבר מצד עצמו הוא עבירה אמרין ז'
למשלח שפיר מהני, ואי"כ דגם אם א'
וע"ש בסי' ק"יב שהקשו לו להסמי"ע
שאומו המשלח סברתי שלא ישמע לי אי"כ
ש' ח"ל וגם מה שזכ"א מהסמי"ע ג"כ לא
די הסמי"ע שמתחמא לא היה ברצונו לעב
שלא ישמע לו, אבל לגבי השליח לא שיי
שליחותו ועשה עבירה המשלח לא עשו
שולחו אף שעברו העני על לפני עור לא
סברתי שליחת ע"פ, אבל מ"מ אם שמע
דדבריו צ"ב, ועיין בבית אפרים אה"צו ס"י
(הובאו די רבינו ולא הביאו די הנוב"ך) וז'
אלא אם גוף המעשה הוא העבירה, משא
אין בו איסור רק שהעבירה הוא שאסור
מעשה זו וכו' גם בזה מהני השליחות כיון
רק האיסור שלא להיות נעשה שליח לחבי
טוב עשה זה הכל כהרשאה וכו' וע"כ ככ
גוף השליחות כולל רק אם העבירה נהני ה'
שקופ ב"מ ס"י י"א סק"ג שביאר ה"טעם
דכמעשה דאיכא עבירה לא חשבה התורה
אבל כשאין עבירה למשלח דאפשר להא
דמשום זה לא נגרע חיובו של השליח ז'
לפמשי"כ בחי' הגר"ש שקופ גיטין ס"ו ז'
משום ז'מה שאסור לאדם לעשות מקרי לא
מהני מעשיו מ"מ מקרי לא מצי עביר
מהריב"א ב"מ קב, א ע"ש, ולפי"ז מב
למשלח יש עבירה אבל אם למשלח אין עו
יהושע ס"י כ"ו שרצה להוכיח ממכתו, וז'
היא שלחה את המאנס לקבל לה קידושין
מקרי דהוא מבטל רק היא מבטלת העשו
חלו הקידושין כלל, ומוכח דכיון ולאשו
איכפת לן, ושוב דחה זה דכנת הגמ' דכיו
לא בעינא ליה ואין כאן עבירה כלל ע"ש
בהא דאיתא שם אי דשוהיה שליח איהו
הריב"א פ"י כי אע"פ שהוא מסייע עי
הוא" וזאת נותן הגמ' שבמה דשרתה שלי
הוקשה לו דהוא מסייע ומוכח מהריב"כ
מבטלת ולא הוא ולכן הקשה דהרי הוא
הביטול היא עשתה, ואי"כ יקשה דמי
דכשאין למשלח עבירה ל"א דאשליד"ע,
שמסייע לעני אחר ליטול לקט ומנוע מו

יעקב

דף מ"ב ע"א

דבר

קפ

היה ממנה שלחיה אלא הוי אומדנא כללית, שדעת בני אדם שבכל דבר שהוי זכות, כל אחד יהיה שלחיה שלהם מבלי לשאול פיהם.

ג. דעת קה"ח [סימן רמג-ח] ואבנ"מ [סימן לו-ד] הובא להלן מד. אית ד] שאם יש הפסד ממנו לאדם הוזה א"א לזכות עבורו, דזכין לאדם אומרים ולא זכין מאדפ. ולכן מקשה קה"ח על תרומה"ד שכתב שיכולה משרתת להפריש חלה עבור בעלת הבית כדי לאפות העיסה בטרם תתקלקל, וקה"ח מקשה דבכה"ג כיון שלוקחת מעיסת בעה"ב הוי זכין מאדם || שלא אמרינן.

הרבה אחרונים חלקו על קה"ח [עיי' מא. אות יט] והם הבאר יצחק [או"ח סימן א] וחזו"א [אה"ע סימן מט-י] הגרש"ש [סימן יט] והאחי"עזר [אה"ע כח-ז] מביא בזה מחלוקת.

16 ואפשר לתלות במחלוקת הנ"ל, דקה"ח לשיטתו שביאר שגדר זכיה שהוי גזה"כ שהתורה ממנה אותו לשליח ולכן סובר שאם יש חובה לא מצינו גזה"כ שהתורה ממנה שלחיה, אבל לפי הראשונים שהגדר משום שאגן סהדי שרוצה שיהיה שלוחה, אז גם כשיש קצת הפסד ממון איכא אומדנא ואגן סהדי שרוצה שיהיה שלוחה.

ד. למ"ד שזכיה אינה מטעם שליחות, כתב קה"ח שם והוי מטעם ד. וברכ"ש [סימן י"ג] כתב בשם הגר"ח, שגם למ"ד זכיה אינה מטעם שליחות הוי גדר חלות שליחות אלא שאינה משום הדין הרגיל שנלמד מפרשת שליחות אלא דין שליחות חדש שנלמד מפסוק אחר, ולכן קטן ושאר פסולי שליחות שנמטעטו בפרשת שליחות לא נתמטעטו בפרשת זכיה.

קה"ח [ב"ב סימן לו-ד] מקשה על הקה"ח שלומד שהוי מדין ד, דדין ד מצינו [בב"מ דף י'] גבי פעל שידו כיד בעה"ב וכן יד עבד כיד רבו, אבל הוזה שהוי אדם זר, אם אינו נעשה שלוחה היאך יעשה ידו כיד בעה"ב.

לכן מבאר קה"ח שגדר זכיה, שהוזה משתמש בכח שלו עבור חבירו, והה הפך משליחות, שבשליחות השליח משתמש בכח של המשלח ולא בכח שלו.

הרשב"א [כאן וב"מ ע"א:] תולה השאלה האם יש זכיה לקטן מה"ת בשאלה האם זכיה מטעם שליחות, דאם הוי מטעם שליחות אין זכיה לקטן [וכן מבואר בתוס' כתו' י"א.], ומבאר קה"ח דאם הוי דין שליחות צריך הוזה להשתמש בכח של הקטן, ואין שליחות לקטן, כלומר אין קטן יכול למסור כחו לשליח, אבל אם הוי מדין זכיה משתמש הוזה בכח שלו עבור הקטן.

י. ותסברא זכות היא חובה נמי איכא וכו' אלא כדרבא בר רב הונא וכו' א"ד גידל אמר רב מנין ליתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם שבי"ד מעמידים להם אפוסטרופוס - התורא"ש והר"ן מבארים דשלשת המימרות של רב גידל אמר רב חד הן, ואחרון אחרון מפרש הראשון, ועיקר הלימוד מקרא דנשיא הוי שבי"ד מעמידים אפוס' שיש לו כח לחוב ע"מ לזכות, ובענין זה קאמר רב שזכין לקטן [לא מדין זכיה אלא מדין שליח שנתמנה ע"י ב"ד] ובכה"ג קאמר רב שמדני שליחות, דהאפוס' הוי שליח עבור הקטן.

לפ"ו אומר הר"ן שלפי המסקנה אין ראה מדפסוק שזכין לקטן. וכן כתב הרשב"א [ב"מ ע"א:] בשם הראב"ד שלפי המסקנה אין ראה שזכין לקטן. [וגרס בב"מ שם, זכיה לקטן הוי מדרבנן, התוס' [כתו' י"א.] הביאו ד"ג זכיה לקטן מה"ת ו"ג מדרבנן.]

אבל מלשון רש"י [ד"ה אלא כדרבא] שכתב לא זכות שלא בפניו גרידתא אתא לאשמעינן, משמע שלומד שרב בא להוסיף שלומדים גם שמעמידים אפוס' ואינו חוזר ממנה שלמד שזכין לאדם שלא בפניו. וכן מדייקים הרמב"ן והרשב"א [ב"מ ע"א:] מלשון רש"י וכן מדייק הפני" [ד"ה אלא].

הפני" מבאר דרב למד מקרא דהנשיאים ג' דינים. מהא דהנשיאים חילקו לקטנים אפשר ללמד שבי"ד מעמידים אפוס' לקטן לחוב ע"מ לזכות, ומהא דהנשיאים חילקו הארץ בשביל הגדולים נלמד דין שליחות וכיון דזכיה משום שליחות נלמד גם דין זכיה. לפ"ו מסקנת הגמ' שזכיה משום שליחות. [ובשביל דין שליחות א"צ קרא דנשיא, דשליחות נלמד מגירושין וקרא איצטריך לומר שמעמידים אפוס' לקטן.]

הרשב"א
המסקנה נלמד
ע"מ לזכות. הלכא
מדין זכיה.
מבאר הש"ך [בנש"ך
בקה"ח סימן רמג-ז] שר
הרמב"ן חזי' הר"ן [גיטין
כאן, שבי"ד יכולים לזכות
חובה קצת, ולכן כל מה ע
ב"ד הוי זכות ליתומים, ווי
דגם זה מיקרי זכות, וזה נל
למסקנה נלמד גם דין זכי
הרשב"א מביא ראה שו
הגדילו יכולים למחות, ואם
מחו אינו זכות עבורם, א
למה יכולים למחות.
לפ"ו צ"ל דזכיה אינה
מטעם שליחות אין שליחו
רש"י שזכיה מטעם שליחו
סותר למש"כ הר"ן כאן.]

יא. תד"ה אלא וכו' וק
וכו' ומשני לחוב ע"מ לזו
עוד תירוצים על קשית ת
א. השיטה והריטב"א ב
מיירי באפוס' שמינהו אב
באפוס' שנמנה ע"י ב"ד ע
הריטב"א מקשה דאדר
כחו יפה יותר.

ב. התוס' ר"י הוקן ו
י"מ מתרצים דרק כאן לענין
לזכות, דהיינו ישתדל לזכות
דבר שרוחק שיהיה בו חוב
בענינו של היתום אין להם
שנא לא זוכ.

ג. הריטב"א מתרץ ש
שאינו לו רשות לחוב ע"מ לזו
בהדיא כדי לחוב ע"מ לזוכ
ד. הר"ן מתרץ דשם
לכתחילה לחוב ע"מ לזכות,

5

רעיקו (13)

סימן ל

קצג

לנדרים, דמבואר להדיא שם בדבריו, דדוקא בתורם משלו על של חברו חלה ההפרשה מטעם זכין, אבל לא במפריש משל חברו על של חברו, דלזה בעינן שליחות דוקא, ובלשונו של הקצה"ח והאבנ"מ, דזכין לאדם אמרינן, ולא זכין מאדם.

ובפשוטו היי נראה לומר, דענין זה דזכין מאדם מיתלא חלי במחלוקת הראשונים אי זכיי מטעם שליחות א"ל דהתרה"ד הסובר כדעת רש"י ובעלי התוס' דזכיי מטעם שליחות, א"ל ממילא סובר שבכל מקום ששייך לפעול איו חלות ע"י שליחות, הוה"נ שאפשר ליצור אותה החלות מכח דין זכיי. משא"כ לדעת הרשב"א, ראית ליי דזכיי לאו מטעם שליחות, אלא פרשה מחודשת היא זו, לדידי שפיר שייך להגביל דין זה ולומר, דלא נאמר דין מחודש זה דזכיייה אלא דוקא בקבלת מתנה, אבל בזכיייה מאדם, לא נאמרה פרשת מחודשת זו.

ה. הגדרת ענין זכיייה לאו מטעם שליחות (והסבר נקודת ההכרח שבין דעת הסוברים דזכיי מטעם שליחות, לבין דעת הסוברים דזכיי לאו מטעם שליחות, עפ"י פשוטו נראה להגיד ולומר, דכשליחות, ידו כידו, ועשייתו כעשייתו, ועשיית הקנין ע"י השליח פועלת לחלות הקנין בעד המשלח, דחשיב - עפ"י דין - כאילו המשלח עשה בעצמו את מעשה הקנין. והיינן בזכיי, לדעת הסוברים דזכיי מטעם שליחות. אך להסוברים דלאו מטעם שליחות הוא, גדרו הוא, שעשייתו של זוכה זה פועלת ליצור חלות בעד המקבל, אע"פ שאין המעשה מצטרף אליו. וזו פרשה מחודשת היא, שיקנה אדם ממון מבלי שיעשה הוא שום מעשה קנין על אותו הממון. כן שמעתי מכב' מו"ר הגריד"ס, ז"ל.)

ו. ענין דעת אחרת מקנה ועיי"ש עוד בקצות, שהגדיר חילוק זה שבין זכין לאדם לבין זכין מאדם, וכתב, דדוקא

קנין דאורייתא אלא רק כמי שאינו עומד כדיבורו.

וכה"ג נחלקו הראשונים ג"כ אי איכא מש"פ בקרקע. עיי ב"י לחו"מ (סי ר"ד). (ובהשמטות לסי' מנ"ח (מצוה שלו) העיר, דבתוס' כתובות (צג.) ד"ה ער שלא החזיק, מבואר להדיא דס"ל דאיכא מש"פ בקרקע.] דבקרקע לעולם א"א להיות קנין שחל מן התורה אלא שמדרכבן רשאי לחזור בו ולבטלו. וד"ו תלוי בבי' הדיעות הנ"ל, היאך צריכים להביק ענין מש"פ אליבא דריו"ח לפי מסקנת הגמ'.

ובאמת צע"ג מה שפסק המחבר בשו"ע יו"ד (הלי חלה) דכרבי התוס' נזיר הנ"ל, דמה שבירו לגלגל עיסה מיקרי בידו לסלק בעיית דבר שלבל"ע, דעפ"י פשוטו נראה דהיכא דליכא עיסה כלל, אף שבירו ליצור עיסה עכשיו תומ"י, דד"ו צ"ל תלוי במח' הרד"א ממין ושאר הראשונים, אי מיקרי בה"ג בידו, וכ"ה בחו"א לדמאי (סי' י"ז), ועפ"י פשוטו נראה דדעת רוב הפוסקים דלא כהרד"א ממין.

ד. דין זכין בהפרשת חלה ותרו"מ"ע וביישוב מנהג העולם שהביאו התוס' (דמעשים בכל יום שהאשה אומרת לחברתה וכו', וכן נהוג אצלנו בזה"ז, שהבעלים של הקאמפני"ז ממנים משגיח בתורת שליח להפריש תרו"מ"ע כערם על כל אשר להם, והמשגיח מפריש אפילו על מה שקנה הבעה"ב אחר שנתמנה לשליח, והוא ממש מילתא דאיהו לא מצי עביד, דהלא הבעה"ב בעצמו אינו יכול להפריש תרו"מ"ע על הפירות שעדיין לא קנה, ועדיין אינם שלו, וא"כ היינן דלא מצי (עביד שליח), עיי רמ"א ליו"ד (סי' שכח ס"ב) שהביא מס' תרה"ד, שהמשרתת שבבית נוטלת חלה מדין זכין לאדם שלא בפניו. וביד אברהם (שמה) ציינן לעיין בקצה"ח לחו"מ (סי' רמ"ג סק"ח) שתמה ע"ד התרה"ד מכח דכרי הרשב"א

ע אותו ול הקנין ה, מכ"מ הפקעת בדבורו זעות.

ליו שתי (ד:). אי י באבל.

אי קאי באבל, בהדייהו ו מעוה, ד הגמ' ע היינו התורה.

דר"ל, ו עומד אבל לא מש"פ ז הנ"ל, מש"פ תורה לריו"ח עומד

היכא ז, אלא המוכר, נתיבות ושיכה, קונות ז כלל, יג ע"ד שיטתי השניה מסקנת בביטול